

KRAASNA KOHANIMEDEST

Enn Ernits

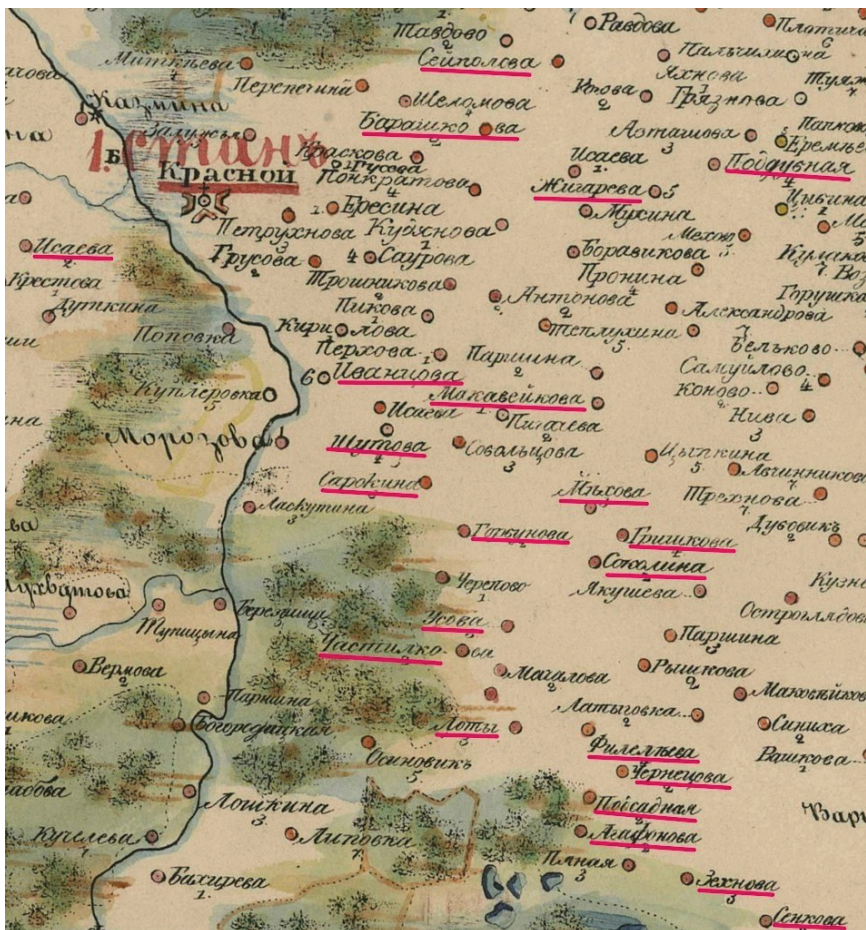
Sissejuhatus

XX sajandi alguseni setopärast murrakut kõnelnud Kraasna keelesaare rahvas elas Pihkva kubermangu lõunaosas Opotška maakonnas Krasnoi, tänapäevase nimega Krasnogorodski alevi lähedal (vt kaarti EKNR: kaart 54). Uurimuses käsitletakse tühjendavalt Kraasna murraku kõnelejatelt talletatud kohanimesid, erilise rõhuga selgitada nende päritolu. Toponüüme on kogunud ja kirja pannud üksnes rahvaluuleteadlane, hilisem poliitik Oskar Kallas märkmetena ja ülevaate teoses „Kraasna maarahvas“ (KM; 1903) ning soome keeleteadlane Heikki Ojansuu 1910. aastate alguses. Kogu keeleainese avaldas Müncheni ülikooli üliõpilane Tobias Weber (2016) põhjalikus bakalaureusetöös, mis oli siinkirjutajal peamiseks abivahendiks toponüümide väljamärgimisel.

Kraasna rahvale tuntud kohanimesid on esimesena käsitlenud, sh ka nende päritolu, Oskar Kallas ja esitanud asjakohase loendi (KM: 17–18, 40–41). Uuriija andmeil eksisteeris XX sajandi algul Kraasna ja Pokrovskaja vallas 32 küla, millel oli 24 läänemeresoome päritolu ja vene keelest mugandatud nime, lisaks üks läti komonüüm ehk külanimi. Ülejäänud seitse küla, millel puudusid läänemeresoomepäraseid nimed, on järgmised: Gorbunovo (vn *Горбуново*), Issajevo (*Исаево*), Poddubnaja (*Поддубно-Агафоновское*), Poddubno (*Поддубно*), Sossedovo (*Соседово*), Žagirevo (*Жагирево*; 1838 *Жигарева*, OUP) ja Žerebino (*Жеребино*). Käesolevas uurimuses neist rohkem juttu ei tehta. Peale selle leidub ainestiku hulgas hajali veel üksikuid toponüüme, peamiselt Pihkva kubermangu, kuid väga vähesel määral ka Eesti ja teiste piirkondade kohta.

Eesti kohanimeraamatus on esitatud 35 küla, kus kindla või pärimusteate järgi olevat räägitud Kraasna murrakut (EKNR: 243). Kallase loetelule on lisatud Borodulina (Petrovskaja vald), Muldova, Prentsi ja Sorokina, kuid puudub Kallase nimetatud Kriskohv. Lõunaeesti keelesaarte ülevaateartikli Kraasna keelesaare tabelis on koos Kriskohviga loetletud 36 küla (vt Balodis, Pajusalu 2021: 19–20). Paraku pole kummaski teoses näidatud allikat, kust täiendandmed on võetud. Kallas mainis vaid Prentsi

(vn *Морозово*) mõisat kohana, kus varasematel aegadel käidi teopäevi tegemas (KM: 17–18, 36). Sorokina oli Kallase teatel puht vene küla erinevalt Tammõst, mis toona kandis vene keeles sama nime (vt KM: 18, 35, 49), vrd ka *Sorokinu* (AES 202: 10; Est I: 12). Kallas teadis Muldova kohta märkida, et sinna olevat Kraasna kandist keegi 20 aasta eest siirdunud koduväiks (KM: 18). (Vt joonised 1 ja 2)

Joonis 1. Kraasna keeleala külad (punasesega alla joonitult) Opatška maakonna kaardil aastast 1838 (OUP). Puuduvad Kraasna alevikust kaugemale jäävad külad, kuid ka osa lähemal asetsevatest (Borodulina, Hudjaga, Mõiza, Piirova ja Väiku-Tan'ka). Vigane on Лоты (p.o Ломы).

Joonis 2. Kraasna keeleala külad (punasega alla joonitult) Vene impeeriumi lääneosa kolmeverstasel kaardil aastast 1866–1867 (ZCR). Puuduvad Kraasna alevikust kaugemale jäävad külad, kuid ka osa lähemal asetsevatest, sh Hudjaga, Piirova.

Lõunaesti päritolu kohanimed

Kraasna keelesaare külade lõunaesti päritolu nimed

Kohanimeurija Peeter Päll (2003: 134) kirjutab, et kõik Kraasna murraku-ala külanimed on venepäraseid peale *Mõza*, mis on tuntud ka mujal Eesti naabruses, pidades silmas ametlikke nimesid. Maarahvas kasutas vähesel määral ka omakeelseid nimesid. Pihkva kubermangu paikade kohta on kokku registreeritud 12 läänemeresoome päritolu nime, sh Kraasna murrakualalt ainult viis komonüümi.

Hanikülä: *Han'i külä* (KM: 17, 40; *Ломы*). Toponüümi päritolu on võimalik seletada kaheti: kas lähtuda linnunimetusest *hani* või eesnime Johannes lühendist *Hanni*, oskamata kumbagi eelistada. Ornitonüüm

hani esineb balti laenuna enamikus läänemeresoome keeltes ja lekseemi *haah'* kõrval ka setos; eesti kohanimede *Hanila* ja *Hanijala* lähteks peetakse apellatiivi *hani* ja neid ühendatakse soome sugunimega *Hanhinen* (vt EES: 69; EMS I₂: 363; Mäger 1967: 23, 33). Teisalt on osa eesti *ani-* ~ *hani*-tüvelisi kohanimesid (*Aniste*, *Hanija*, *Hanikase*, *Hanikatsi*) tuletatud eespool mainitud isikunimest (vt EKNR: 43, 82–83). Katoliiklikku algupära nime oletamine pole võimatu, pidades silmas Kraasnas säilinud katoliiklike pühakute nimesid ja neile pühendatud päevade nimetusi, nt *Tuomas kuõrge kumarus* 'Toomas, kõrge kummardus' (Est V: 1947); *Tuuma päivä* 'toomapäev' (AES 202: 12; Est I: 14); *Jaaniapäiväl Toomast pallõlda as* 'Jaaniapäeval Toomast ei palutud' (ERA II: 090).

Käpäkülä: *Käpä* ~ *Käbä* (KM: 17; *Усово*); *Käpäkülä* (AES 202: 10; Est I: 12); lausenäites *Läk Käpä poole* (ERA I: 008, 021; ERA III: 193); *Ljäk Käpä poole* (ERA I: 021). Nimi tuleneb sõnast *käpp*, mis on võinud esineda lisanimena; *Käpäküläl* on Eestis vaste ainult ajaloolisel Võrumaal (vt EKNR: 280). *Käpäkülä* läheduses või piirides leidub mitu küngast, mistõttu pole võimatu, et küla esialgne nimi oli hoopis *Kääpäkülä*. Põline *Kääpä*-nimeline asula paikneb Võrumaal (EKNR: 287).

Mõiza: *Mõiza* (KM: 17; *Мыза*); *Мыза* (Est I: 2; Est V: 1934, 1935, 1951); *Mejza* (Est I: 2, 14); *Mejza'* (Est I: 15); *Mijza'* (Est I: 17–19, 23, 25, 27, 29, 31, 33); *mijza'* (Est I: 21); *Meizà* (AES 202: 10; Est I: 11); *Мыза* (Est V: 1936). Viimati mainitud külanime variantides leidub nii eesti- või venepärast diftongi, samuti venekeelset kohanime. Vene apellatiivi *мыза* 'mõis', mis on laenatud eesti keelest, on kirjakeeles kasutatud alates hiljemalt 1564. aastast (ESR III: 23). Pihkva murdes oli sõna laialdaselt kasutuses ja väga mitmes tähenduses, peale 'mõisa' ka 'eestlase talu', 'eestlasest taluperemees', 'suur mägi' jt (POS XIX: 123–124). (Vt joonised 3 ja 4)

Nahakülä: *Naha külä* (KM: 17, 40; *Агафоново*). Toponüüm näikse tulenevat üldsõnast *nahk*. Nime motivatsioon on hämar. Kohanimel on Eestis vasteid ainult ajaloolisel Võrumaal (vt EKNR: 411).

Tammõkülä: *Tammõ külä* (KM: 17, 40; *Сорокино*, vahepeal *Сорокино-Чухонское*). Teadupoolest on keelesaarte uurija Paulopriit Voolaine Kraasna kandist kogunud lühiainest peale teiste külade ka Sorokinost ja *Čuhonskoe*'st (Weber 2016: 49). Oletatavasti on esimesel juhul tegu algse vene külaga (vt eespool), teisel aga Tammõküläga.

Joonis 3. Vaade Mõiza külale. Esiplaanil kohaliku kolhoosi töötajad. Foto: Paulopriit Voolaine, 1960-ndad. (ERM Fk 1508: 1)

Joonis 4. Kungas Mihhova ja Käpäkülä vahel. Foto: Paulopriit Voolaine, 1960-ndad. (ERM Fk 1508: 47)

Pihkvamaa lõunaeeesti päritolu kohanimed väljaspool Kraasna murrakuala

Pihkvamaa objekte väljaspool Kraasna murrakuala tähistavad kuus lõunaeeesti päritolu toponüümi.

Jimäjegi: *Imäjegi* (KM: 41). See olevat kehtinud nii Issa (*Исса*) kui ka Velikaja jõe (*Беликая* < 'suur') kohta. Toponüüm lähtub üldsõnast *jimä* 'ema'. Emajõgedeks on eesti keeles nimetatud suuremaid jõgesid ehk peajõgesid, mille hulka on peale Tartut läbiva Emajõe arvatud ka Pärnu jõgi (EKNR: 67–68).

Ježä ~ Izä: *Jesä ~ Izä* 'Issa' (KM: 41). Kohanime aluseks on üldsõna *ježä* 'isa'. Mõlema jõe nime ja lähtenime sõnaalguline *j* on venemõjuline (vt Pajusalu 2020: 200). Vene toponüümi seostatakse soome sõnaga *iso* 'suur' (Melnikov 1984: 23).

Petseri: *Petseri* (KM: 41); *Petserih* <In> (KM: 24); *Petseri takkast* 'tagant' (AES 202: 2); *Petseri takkast* (Est V: 1947); *Petseri takh* 'taga' (AES 202: 10; Est I: 11).

Petserimaa: *Petserimaa* (KM: 41); *Petseri maalt* (KM: 46; ERA III: 184); *Peiserimaalt* (AES 202: 2; Est V: 1948).

Pihkva: *Pihkva* (KM: 41; AES 202: 13; Est I: 16); *Pihkvahe* <III> (KM: 24); *Pihkvah* <In> (Est V: 1940, 1951).

Ülejä ~ Üleje: *Üllei* : *Ülejä* : *Ülejël* 'Ülejõe k[ülä]', *Котлярока* (EKI KK), tegelikult *Котляровка* (vt PG: 183; SLO: 136). Seto nime jä-osis näikse olevat tekkinud sõna *jegi* 'jõgi' omastavast käändest. Vene nimi lähtub ametinimetusest *котляр* 'vasksepp' (SRN XV: 108).

Eesti ala lõunaeeesti päritolu kohanimed

Eesti alalt on teada ainult kolm lõunaeeestipärast toponüümi. Selle ala peatüki kohanimed, v.a *Poolamaa* ja *Tainliin*, esinevad üksnes Kraasna rahvalaulus.

Saarõmaa ja Viromaa: *Vihmakane Viromaale*, / *Sagariku Saaremaale!* (KM: 80, 112). Mõlema nimeobjekti asukoht oli Kallase ajal kraasnalaste mälust kustunud (KM: 41).

Tainliin: *Tainliin* (KM: 41). Kallas arutas, kas see on tõend Tallinnast kui Taani linnast [**taanin*] või on seda Eestimaa kubermangu pealinnas kuulnud Kraasnalaste sinna teenima saadetud sõdurid. Päritolu kohta vt ka EKNR: 647. Nimeosa *-liin* on lõunaeeestipärane.

Muude piirkondade lõunaeeesti päritolu kohanimed

Muude alade kohta on teada üksnes kolm lõunaeestipärast toponüümi.

Riia: *Riiiga viiia* (KM: 110), *Mis Riiaast tuuuu?* (KM: 110; ERA II: 120).

Vinnemaa: *Viige iks vezi Vinnemaale* (KM: 112). Nii see toponüüm kui ka *Riia* esinevad üksnes Kraasna rahvalaulus.

Poolamaa: *Puòlàràt* (AES 202: 13; Est I: 16). See toponüüm esineb ka seto rahvalaulus (vt Simm 1978: 67–68). Diftong kõlas pigem kujul *“o* ja on hiline vene mõju.

Vene päritolu kohanimed

Kraasna murrakuuala külade vene päritolu nimed

Praegustel andmetel on teada kunagi Kraasna murrakut kõnelnud 18 küla, mille nimevariant on 19 juhul kindlasti või enam-vähem selgesti vene päritolu, kuid mugandatud.

Borodulina: *Borodulina* (KM: 15; *Бородулино*¹); 1885 *Барадулино* (PG: 169). See pole Kallasel Kraasna külade nimestikus, kuid uurija on maininud, et küla likvideeriti juba „orjuse aegu“, st enne pärisorjuse kaotamist Venemaal 1861. aastal. Komonüüm seostub üldsõnaga *бородуля* (< *борода* 'habe'), mis on registreeritud tähenduses 'habemega naisterahvas; mehelik naisterahvas' (SRN III: 112). Nimeuurija Irina Kjuršunova väitel on sõna märkinud habemikku meesterahvast, vrd 1495 talupoeg *Левоник Бородуля* (SNL: 58–59). Unbegaun tuletas perekonnanime habet tähendavast apellatiivist liite *-улин* abil (RF: 125).

Hilaleva: *Hilaleva* (KM: 41; *Филелево*); 1786 *Фалева* (PN); 1838 *Филелева* (OUP); 1866–1867 *Фалилева* (ZČR). See on *Suurõ-Tan'ka* üks nimesid (vt *Suurõ-Tan'ka*). Kallase seletuse järgi on *Hilaleva* tuletatud *Falilejeva* (*Фалилева*) kõnekeelsest kujust *Халилева*. See on põhimõtteliselt õige. Häälik *f* oli vöörhäälik, mis asendati tavaliselt *h*-ga, nõnda on see ka isikunimedes, nt *Нота*, *Jehim* jt (KM: 43; *Фома*, *Ефим*). Näikse, et esimeses silbis on tekkinud metatees, mispuhul *a* ja *i* on vahetanud kohad, ja silp *-je-* on välja langenud. *Falilejeva* ja *Filelejevo* olid paralleelnimed hiljemalt juba XIX sajandil, nt 1885. aasta Pihkva

---

¹ KM viite järel esitatakse asula tänapäeva venekeelne nimekuju.

kubermangu asulanimistus, vrd 1838. aastal ainult *Филелева* (PG: 178). Külanimi tuleneb kanoonilisest mehenimest *Фалалей*, mis lähtub kreeka keelest, tähendades õitsvat õlipuud (RF: 85; SRL: 273; SSR: 496–497).

Hudjaga: *Hud'aga* (KM: 17; *Худяки*) tuleneb üsna levinud idaslaavi isikunimest, vrd 1536 *Худяк Онаньин* (SDL: 419). Antroponüümi lähteks on *худяк*, mis omakorda on seotud adjektiiviga *худой* 'halb, kõlbmatu, haiglane, kõhn'. Kjuršunova arvates on nimetatud substantiiv, mis on moodustatud isikute ekspressiivseid nimetusi tähistava liite *-як* abil, esialgselt tähendanud kõhna meest (SNL: 576). Vesselovski meelest on *худяк* 'vaene inimene' (ODI: 344). Ganžina rõhutas, et tähendus 'vaene' esineb vene keele läänemurrakutes ning tõenäoliselt oli see eesnimena esialgu kaitse-nimi kurja vastu pahareti eksitamiseks, alles pärastpoole võidi seda kasutada kehva või kõhna isiku tähistamiseks (SSR: 520–521). *Hud'aga* lõpuosa võib-olla tekkinud *худяк*-sõna *a*-lõpulisest ainsuse omastavast käändest või on vene keeles eksisteerinud üldsõna *худяга*, vrd *бродяга* 'hulkur'.

Ivatsova: *Ivatsova* ~ *Ivatsovo* (KM: 17; *Иванцево*); *Ivatsova* (Est I: 10, 11, 13; Est V: 1936, 1944; *Ivatsov* (AES 202: 10; Est I: 11). Komonüüm on moodustatud eesnimest *Иван* deminutiivsufiksi *-ец* abil, vrd *Иванец* (RF: 80–81, 209).

Kostrova: *Kostrova* (KM: 17; *Кострово*); 1838 *Сенкова* (OUP). Komonüümi saab tuletada apellatiivist *костёр*: *костра*, mille tähendused on Pihkva jt murretes 'hao-, oksa-, palgi- ja küttepuuhunnik; kuhi viljavihkudest; ropsmed (linaluud jm)' (SRN XV: 72–73), lisaks veel 'luste', vanaidaslaavi keeles 'kindlus', kirjakeeles on aga esikohal tähendus 'lõke'. See esineb isikunime koosseisus, nt 1490 paiku *Прокуша Костров* (SDL: 593–594), 1493 *Мамыш Костров* (ODI: 160, 193). Kjuršunova seostas nime tõenäolise kaitsefunktsiooniga, mida pakub puuriit kodukoldes tule säilitamiseks (SNL: 262–263).

Kraine: *Kraïne* (KM: 18; *Крайнево*); *Kraïnehe* <III> (ERA II: 145). Toponüümi aluseks on üldsõna *крайний* 'äärmine; viimane', mis näitab ilmselt küla kunagist asukohta millegi suhtes. Kraasna külanimi on lühenenud silbi võrra.

Kriskohv: *Kriskohv* (KM: 17; *Гришково*). Nimi lähtub hüüdnimest *Гришка*, mis on tekkinud kreeka päritolu eesnimest *Григорий* (< *grēgoreō* 'ärkvel olema') (RF: 82; SRL: 105; SRI: 90–91). See on Kraasna lõpukaolisi nimekujusid, kuid pole selge, kas see on keelejuhi või kirjapanija

teoretiseering; samasugused on ka *Mihhov* ja *Piurov* (vt Mihhova ja Piurova). Tähelepanu väärib muutus $v > hv$.

Makavina: *Makavina* (KM: 17; *Маковейково*); 1838, 1866–1867 *Маковейкова* (OUP, ZČR). Kraasna nimekuju erineb venekeelsest toponüümist lõpu poolest. *Маковейково* on tekkinud isikunimest, vrd 1683 novgorodlane *Маковейко*, mis on omakorda deminutiivvorm *Маковей*'ist. See on piiblinimi (eesti *Makkabi*, vene *Маккавей*), olles preester Mattatiase poja lisanimi ja saades pärastpoole Makkabite perekonna nimeks (SPL: 173, 391–392; SSL: 151). Õigeusukiriku esimest Kristuse äraseletamise püha augusti alguses nimetatakse *Маккавей*'ks, seto keeles *makaveiks* (KG: 1991: 299; SES: 184). Rahvas mõtestas sarnasuse tõttu nimetuse ümber moonipühaks *маковей*, seda enam, et sel perioodil kupardati moonidest seemneid; asjaomane nimi võidi anda sel ajal sündinud lapsele (RFP: 126–127). Kraasna külanimi on otseselt seotud moonidega, sest lähtesõna *маковина* tähistab küpsenud moonikupart (SRN XVII: 311).

Mihhova: *Mihova* (KM: 17; *Мехова*); *Mixov* (AES 202: 10; Est I: 12); 1786, 1838 *Мехова* (OUP; PN). Siinpuhul võib lähtuda nimekujust *Мехова*, mis esineb vene keeles järjekindlalt, vrd ka isikunimi 1539 *Мехов* (SDL: 658). Apellatiiv *mex* tähendab kotti, ka Pihkvamaal (SRN XVIII: 143). Võib mainida, et nii *Mex* kui ka *Mux* on varauusajal esinenud samuti isikunimena, vrd 1495 *Mex* ja 1622 Danilo *Mux* (ODI: 197; SDL: 252). Täht *x* tähistab nimekujus *Mixov* vene tugevat *h*-d. Kraasna toponüümi võimalik muutus $e > i$ hääliku *h* ees on täheldatav ka seto kohanimedes, nt *Mihhenka* ja *Sihnova*, vrd vn *Мехеенка* ja *Зехново* ~ *Сихнова* (SK: 84, 139). See nähtus on iseloomulik ka Kraasna omasõnadele (Pajusalu 2020: 200).

Paraskova: *Paraskova* (KM: 17, 40; *Барашкино*); *Paraskova* (Est V: 1936); *Paraskovassa* <In> (Est I: 10, soome k); küllä *Parasku* <III> (AES 202: 10; Est I: 11); *Барашки* (KM: 17); 1786, 1838 *Барашкиова* (OUP; PN); 1866–1867 *Барашки* (ZČR). Venekeelse nime lõpuosa on aegade vältel muutunud. Kraasna komonüüm on praktiliselt identne 1838. aasta kaardinimega; muutus $\check{s} > s$ on ootuspärane. Siinpuhul saab lähtuda üldsõnast *барашек*, mis kujutab endast deminutiivi vähelevinud sõnast *бараш* 'oinas' ja seondub samatähendusliku lekseemiga *баран*, vrd ka *телен* ja *теленок* 'vasikas' (RFP: 27). Sõnakuju *барашек* algsele oina-tähendusele on sügenud ohtrasti sekundaarset, tähistamaks mitmesuguseid linnuliike (kurvits, tutt-tihane jt), tulerauda, viljahakki, väikest kringlit jm (SRN II: 109–110). *Баран* ja selle derivaadid on ülekantult

tähendanud kas kangekaelset inimest või kumera otsmikuga last (SNL: 28–29). Need on olnud levinud hüüd- ja lisanimed, nt 1671 *Дмитрий Бараишков* (SDL: 40, 471). Tänapäeva *Бараишкино* eeldaks lähtumist naissoost üldsõnast *бараишка*, millel on arenenud teine semantiline väli, tähendades peale lambatalle lainejäanest, pilvelammast, erinevaid taimeliike jm (vt SRN II: 110).

Sõnapaar *küllä Parasku* kajastab vene keelele omast põhisõna eesasendit täiendosa suhtes. Viimane näikse olevat *a*-lõpuline, seega ainsuslik, kui oletada, et *u* kujutab endast vene keele sihitava käände lõppu ja *kuhu*-küsimuseks vajalik eessõna *в* on jäänud lisamata.

Piirova: *Piirova* (KM 17, 40; *Спирóво*); *Pīrov* (AES 202: 10; Est I: 11). Komonüüm tuleneb hüüdnimest *Спир*, mille täiskujuks on *Спиридон* (vt ka GNR: 415). Viimane pärineb kreeka nimest *Spyridōn*, mille algtäendus pole üheselt selge. Seda peetakse kas tuletiseks ladina isikunimest *Spurius* tähenduses 'vallaslaps' (SSL: 205) või kreeka sõnast tähenduses 'hingead' (RFP: 187). Ei sobi Jüri Truusmani (1897: 71) esitatud vasted, nagu läti, leedu *spira ~ spiras* 'roojapabul; kera; pööris', eesti *piirakas* 'pirukas' jt. Kraasna nimes on sõnaalguse konsonant ootuspäraselt kadunud ja rõhk kandunud esimesele silbile.

Seeverikova: *S'eeverikkova* (KM 18; *Северка*; 1885 *Севериково ~ Северка*). Viimase toponüümikuju lähteks on kas *северка* 'külm tuul uduvihmaga', 'külm ja rõske ilm põhjatuulega' või *северко* 'põhjatuu' (SRN XXXVII: 101; vt ka SNG: 500). Kraasna nimekuju ja *Севериково* taga peitub *северик* 'põhi (ilmakaar); põhjatuu' (SRN XXXVII: 102). Mõlemad on tuletatud leksemist *север* 'põhi (ilmakaar)' (Truusman 1897: 74). Kõnealused lähtesõnad on tuntud varauusaegsete lisanimedena, nt 1693–1696 *Тимофей Северик* (SDL: 385).

Sel'nika: *Sel'nika* (KM: 18; *Сильники*); *Сельники* (KM: 18); 1838, 1885 *Сельники* (OUP; PG: 193). Kraasna toponüüm on *e* pooldest sarnane varasema nimekujuga. Külanime apellatiivseks vasteks näib sobivat *сельник* 'maja külmkamber, mida kasutati kogu aasta panipaigana ja suvel puhkamiseks; külale kuuluv tarastatud karjakoppel' (SRN XXXVII: 139–140). Kraasna toponüüm on erinevalt vene omast ainsuses.

Sokolina: *Sokolina* (KM 17; *Сакулино*); 1786 *Сакулина* (PN); 1838 *Соколина* (OUP); 1866–1867 *Сакулина* (ZČR). Kraasna nimi on identne 1838. aasta kaardil oleva nimega. Tänapäeva vene komonüümi saab ühendada apellatiiviga *сакуля* 'pirrukamalutäis; kamalusse mahtuva

pardude hulgaga võrdne mõõt; kõhetunud kätega isik' (SNL: 478; SRN XXXVI: 52; SSR: 420). Sellest tuletatud isikunimi esines juba varakult, nt 1495 *Трофимко Сакулин* ja eesnimi 1629 *Сакуля* (SDL: 348, 736). Hoopis teist päritolu on *Sokolina*, mille saab tuletada üldsõnast *соколины* 'uljas noormees' või *соколина* 'suur kotkas või pistrik' (SRN XXXIX: 243); mõlema lekseemi lähteks on *сокол* 'pistrik; kotkas', kuid ülekantult ka 'armas; sõber; peigmees' (SNL: 502).

Suurõ-Tan'ka: *Suure Tan'ka* (KM: 18; *Филелеево*), vene nime kohta vt Hilaleva. Kohanimel on kraasnamurrakuline hargtäiend, et eristada Väiku-Tan'kast (vt allpool). Täpselt samakõlaline on üldsõna *танька* 'murakas', kuid seda on talletatud üksnes kaugelt Siberist Baikali tagant (SRN XLIII: 267: 43). Teiseks, *Танька* on *Татьяна* hellitusnimi. Kolmandaks, palatalisatsiooni sekundaarsust oletades võiks kõne alla tulla isikunimi *Тана*, nt 1585 *Тана Михайлов сын Львов* (SDL: 387). Nimi tähendab asjatundjat, taibukat, kuid ka peent ja õrna; lekseemi peetakse turgi laenuks (SRI: 451). Selle deminutiivne vorm oleks *Танка*. Tähelepanu äratav tõik, et Kraasna toponüüm pole jälge liitest *-ино*, mis moodustab asulanimesid *a-lõpulistest* antroponüümidest. Ehk on vene toponüüm algselt olnud mitmuses, vrd *Sel'nika*.

Tsertseva: *Tsertseva* ~ *Tserntsova* (KM: 18, 40; *Черницово*); 1838 *Чернецова* (OUP); 1866–1867 *Черницово* (ZČR). Komonüüm saab alguse lisanimest *Чернец*, vrd nt 1495 *Гридка Чернец* (SDL: 425). Viimane lähtub tüvest *черн-* 'must'. *Чернец* tähistab enamasti tumedajuukselist või -nahalist isikut, ent võib märkida ka paha inimest, samuti andamit toovat rakketalupoega (SSR: 541). Teisal lisatakse, et isikunimi võib kätkeda kaitsefunktsiooni, sest uskumustes seondub must värvus negatiivsega (SNL: 583–584). Vanaidaslaavi keeles tähendab *чьрнецъ* tumeda rõivasuse tõttu munka, kuid selle tähendusega ei maksvat isikunime ühendada (nt Truusman 1897: 85). Üldsõna on kasutatud isikunimes, nt 1498 *Чернец Паюсов* (RFP: 217). *Tserntsova* on lühenenud ühe silbi võrra, kuid see on tekitanud nelja konsonandi kuhjumise. *Tsertseva* on originaalist kahe silbi võrra lühem. Sõnaalguses on toimunud muutus *tš > ts*.

Tsesneva: *Tsesneva* ~ *Tsesnõva* ~ *Tsessnõva* (KM: 18; *Частилково*); *Tšesnév* (AES 202: 10; Est I: 12); *Tsesnev* (Est V: 1936); 1838 *Частилкова* (OUP). Siinpuhul on Kraasna ja ametlik vene külanimi erinevad. Viimasele ei õnnestunud leida ei toponüümilisi ega apellatiivseid vasteid. Tüvi on kahtlemata *част-*, millest moodustatakse sõnu tähendustega 'osa, tükk'

ja 'tihe, sage'. Kraasna komonüüm on tuletatud adjektiivist *честной* 'püha, auväärne, kombekohane' või *честный* 'ausameelne; auväärne' (VES IV: 510). See esines ka lisanimena, vrd 1500 *Ивашко Честной* (SDL: 428; SSR: 543; RF: 32). Kraasna nime sõnaalguses esineb muutus *tš > ts*.

Ts'ähnova: *T's'ähhnova* (KM: 18, 40; *Дяхновка*); *Дзяхновка* (KM: 40); 1786 *Зехновка* (PN); 1866–1867 *Дяхновка* (ZČR). Komonüüm tuleneb deminutiivset isikunimesufiksist *-хно* sisaldavast *де*-algulisest antroponüümist, nt *Дементий*, *Демид* vms (liite kohta vt Bæcklund 1959: 77). XVI sajandil oli Pihkvamaal levinud samatüveline *Демеишка* (SNL: 259, 399 jt). Sobivaks näiteks, milles põhinimest on säilinud samuti kaks tähte, võiks olla isikunimi *Дахнов*, mis tuleneb eesnime *Данило* tuletisest *Дахно* (RF: 209). XVIII sajandi *Дехновка* lubab eeldada, et kohanimes on toimunud Pihkva murrakute rõhutule silbile omane muutus *e > я*, nt *весна > вясна* 'kevad' (nn *яканье* kohta vt Trubinski 2004: 81).² Pihkva kubermangu Ostrovi maakonnas leidis ka *Дехново* (PG: 273). Kraasna külanimes tugevat *h*-d märgib *hh* ja vene vähendusliite *-к-* on kadunud. Sõnaalguse *ts'* on vene *д'з'* ootuspäraseks vasteks. Viimane on Pihkva murdejooni (*дзеканье*), mispuhul on tekkinud muutus *д' > д'з'* (Trubinski 2004: 174).

Väiku-Tan'ka: *Väiku Tan'ka* (KM 18; *Приглотино*); 1786 *Проглотина* (PN). Nimel on Kraasna-murrakuline hargtäiend eristamiseks Suurõ-Tan'kast (vt eespool). Vene keeles on kummalgi külal oma nimi. Naissoost lähtesõna võis olla ehk sama tähendusega kui *проглот* 'ahnepäits' (vt SRN XXXII: 108).

Pihkvamaa venepärased kohanimed väljaspool Kraasna murrakuala

Väljaspool Kraasna murrakuala kohanimedest on kraasnalastelt talletatud kuus vene keelest lähtunud toponüümi.

Gahonova: *Gahònova* (AES 202: 10); *Gahuònova* (Est I: 12). Sellega sarnast venenimelist asulat Pihkva kubermangus ei ole teada. Võibolla on see vn *Гахново*, mis tuletatakse isikunimest *Гахно*, mis on *хно*-liite abil lühendatud nimest *Гаврило* või *Агафон* (Melnikov 1984: 44).

² Sama häälikumuutust võib kajastada Laura valla külanimi *Tsahknova*, vrd 1585–1587 *Стехново* (vt SK: 166).

Kraasna: *Kraasna* (KM: 41; *Красногородск*); *Kraasna alev* (*нпизгород Красной*; KM: 15); *Kraasnahe* <III> (KM: 21; AES 202: 6; Est I: 7); *L'äki Kraasnahe* (ERA I: 035); *kraasnähe* (AES 202: 19; Est I: 27; LKT: 282). Kraasna rajati 1464. aastal Sinjaja jõe äärde Krasnõi Gorodetsi nime kandva kindlusena Pihkva vürstiriigi edelapiiri kaitseks. Toponüüm lähtub vanavene lekseemidest *красный* 'ilus' ja *городец* 'kindlustatud punkt' (Melnikov 1984: 91; EKNR: 243). Kraasna toponüümi lõpp on omandanud *a*-lise kuju, vrd *Seeverika*, *Selnika*.

Opotska: *Opotska* ~ *Opska* (KM: 41; *Опочка*); *opskahe* 'Opkasse [= Pihkvasse]' (AES 202: 19; Est I: 27; LKT: 282); *?U-optska* (AES 202: 5; Est I: 5). Asula nimega *Опока* on tuntud alates XIV sajandi lõpust; praeguse nime all on seda mainitud Pihkva kroonikas juba 1414. aastast. Toponüüm tuletatakse apellatiivist *опока*, mis Pihkvamaal tähendab kriitjat lupja, mujal ka muid kivimeid ja mineraale (GNR: 333; Melnikov 1984: 125). Sama sõnaga kutsutakse ka laiskvorsti ja loodrit (SRN XXIII: 272; GNR: 333). Toonase maakonnalinna nimi on häälikute väljalangemise ja rõhu siirdumisega esisilbile oluliselt muundunud. Näikse, et LKT tõlge pole õige, sest tekstist selgub, et ühe päevaga jõuti hobusega Opotškas ära käia (u 25 km kaugusel Ivatsovast; SPU: 205), kaugel Pihkvas aga kindlasti mitte. Vene murdekeeles esineb küll mõneti sarnane *Вонское* 'Pihkva' (ESR III: 397), millest tulenevad eesti *Wopski-linn* ~ *Wopsku-linn* ja vadja *Vopskova* [järv] (EDW: 1385; EKNR: 479). Veelgi rohkem sarnaneb viimati mainitutega ebakindla tähendusega *U-optska*.

Ostrova: *uostrova* (AES 202: 13; Est I: 16; *Острова*). Linna nimi tuleneb üldsõnast *оцпово* 'veega ümbritsetud koht; kõrgendik lagendikul või soos; puudesalu'; esmakordselt mainitud 1341. aastal (Melnikov 1984: 128). Pole kindel kas Kraasna toponüüm on talletatud nimetavas käändes. Täheühend tähistab pigem häälikukombinatsiooni "o.

Põtalova: *PjitalovvA* (AES 202: 9; Est I: 10; *Пыталово*). Põtalovo oli XIX sajandi viimase veerandi andmetel väike kirikuta asula, tänapäeval aga linn. Kohanimi tulenevat perekonnanimest (GNR: 370).

Vene päritolu Eesti kohanimed

Eesti alaga seonduvalt teadsid kraasnalased vaid kolme vene keele vahendusel omandatud kohanime.

Leever: *L'eever* 'Tallinn' (KM: 41). See tuleneb vene nimekujust *Ревель*, mis on saadud saksa keele kaudu eestlastelt (vt EKNR: 648). Kraasna nimes ilmneb metatees.

Tsuhknamaa: *tsuhkna maal* 'Eestimaal' (KM: 41). Toponüümi täiendosa pärineb vene halvustavast rahvanimetusest *чухна* ~ *чухно*, mis esineb Pihkva kroonikas juba 1444. aasta all ja on moodustatud etnonüümist *чудь* (vrd *Чудское озеро* 'Reipsi järv') ekspressiivsufiksi *-хно* abil, nagu isikunimedes *Мухно* (< *Михаил*), *Стехно* (< *Стенан*) jt (ESR IV: 389).

Vihlandija: *Vihlandija* 'Швеция [Rootsi]' (KM: 41); 'kõik maad, mis Petserimaa taga' (KM: 41). Siinpuhul on mõeldud alasid, mis XVI–XVIII sajandil olid Rootsi riigi valduses ja ulatusid lõunas Pihkva kubermangu piirini. Tõenäoliselt tuleneb kohanimi saksa keelest (*Liefoland* ~ *Livland*) pärinevast vene toponüümist *Лифляндия*, mille tüvi esineb Pihkva kroonikas esmakordselt 1519. aasta all kujul *Вифлянь-* (PLV₁: 101; vt ka PLV₂). *f*-hääliku asendumise kohta, vt Hilaleva. Muutus *l* > *v* esimeses silbis jääb arusaamatuks.

Muude piirkondade vene päritolu kohanimed

Korsovka: *Korsofkahe* <III> (AES 202: 12; Est I: 14). Toponüüm tuleneb Lätis Pihkva oblasti piiri lähedal asuva Kārsava linna kunagisest venekeelsest nimest *Korsovka* (poola *Korsówka*). Viimane on saadud balti päritolu kohanimest *Kārsava*, millele vastavad leedu *Kāršuva* ja preisi *Carsow* ning on seotud latikat tähistava sõnaga, vrd leedu *karšis* (LVV I₂: 90–91).

Litva: *Lumva* (AES 202: 2; ESMT224: 6); *Litva* (AES 202: 2, 10; Est I: 11). See nimi kajastab XVI ja XVII sajandi esimesel poolel toimunud Poola-Leedu vallutusretki Vene aladele; pärimuse järgi olevat kraasnalased seetõttu saanud Petseri tagant uuele kodumaale: *Litva rahvas vainaga lāts. Ko Lumva vovval' pageži sīāq tuost aōst Mīq vahņembaq keņēliq. Petseri tačkast* 'Leedu rahvas läks sõjaga... Kui Leedu vallutas, sel ajal põgeneti siia Petseri tagant, me vanemad rääkisid' (vt ka KM: 53–54).

Peterbora: *Pet'erbora* (KM: 41); *Pet'erborah* (KM: 24). See sarnaneb seto rahvalaulus leiduva nimevormiga *Peterbuurast* (Simm 1978: 66). Mõlemal juhul on nime lõpust *g* kadunud ja toponüüm vene keele mõjul muutunud *a*-tüveliseks.

Läti ja saksa päritolu kohanimed

Kraasna kandist on teada lätipärane külanimi ja saksapärane mõisanimi.

Rumuli: *Rummuli* ~ *Rumuli* (KM: 17; *Подсадница*); 1786 *Подсадна* (PN). Nimi võib pärineda läti keelest. Sel juhul oleks lähteks *rumeles* ~ *rumulis* jt 'üksteise vastastikune ülepritsimine veega, kui aastas midagi esmakordselt ette võetakse; oleng; pidusöömine leeritamisel, pulmas, matusel, ristimisel või katsikutel'; läti sõna on laenatud kas eesti (vrd *rumal*) või liivi keelest (*rumale* ~ *rumali* 'räpane; rõve'; LDW III: 558–559; LEV: 550–551). Siinpuhul lisatagu, et Rummuli küla (1897 *Рюмолово*) on teada ka lõunapoolsel Setomaal Laura vallas, kus mitmes asulas kõneldi läti keelt (vt SK: 126; Reissar 1996: 128), samuti Lätis *Rumuži* mitmes kohas (VD). Voolaine oletus, et *Rummuli* võis Pihkva murrakute mõjul olla tekkinud *Rammuli*'st (selline küla oli varem Eestis olemas), on vähetõenäoline (vt KM EKLA F 169 Varia M 193: 24: 6p–7). Hani- ja Nahakülä vahel asuv Rummuli võib olla suhteliselt uus, sest vn *подсадный* tähendab 'vahele istutatud' (SRN XXVIII: 170), kuid siiski rajatud enne XVIII sajandi lõppu, vrd ka *подсадница* 'liignaine' samast sõnast *садить* 'istutama; istuma panema' (Truusmann 1897: 57).

Prentsi ~ Prindze: *Prentsi* ~ *Prindze* (KM 17; *Морозово*); *Prindzele toele* (KM: 17); *Tull'i kü²u Prindzelt* (ERA I: 045) 'tuli koju Prindselt'; *Läki Prindzele* (ERA I: 045). Nimi lähtub tõenäoliselt saksa perekonnanimest, vrd *Prenz* ~ *Prentz* või *Prinz*.

Tšuudi või ebakindlat päritolu kohanimed

Kraasna murrakut kõnelnud kahe küla nime puhul pole päris selge, kas need on läänemeresoome või vene algupära, kolmas komonüüm on selgesti läänemeresoome algupära.

Muldova: *Muldova* (KM: 18; *Мулдово*); 1786 *Мулдава* (PN). Külanime saab võrrelda eesti kohanimega *Mullavere* ning eesti (1366 *Mold*) ja liivi isikunimega (*Molde*) (vt EKNR: 383; Stoebke 1964: 61), üksnes lõpp on vene keelest. Arvestades isikunime vanust, tuleks arvata, et küla oli rajatud Kraasna keelesaare eelsel perioodil, väga võimalik, et nn tšuudide, st hääbunud Peipsi-taguse läänemeresoome hõimu poolt.

Seipolo: *Seipolo* ~ *Seipolova* (KM: 17, 40; *Сейполово*); *Seipolov* (AES 202: 10; Est I: 11); *Šeipuołova*? (Est V: 1953); *Šeip^uòłova*? (EKI KK); 1838 *Сейполова* (OUP); 1866–1867 *Сейполово* (ZČR). Kraasna ja hilisemad vene nimekujud erinevad teineteisest, kuid 1838. aasta kaardil on märgitud samuti *i*-line vorm. Ehk on aja jooksul kujunenud nõnda, et endist nimekuju hakati võõristama ja see asendati vene tüvega *сепн-* 'sirbi-'. Ei seda ega *seip*-tüve pole vene nimevarast teada. Pakub huvi, et Pihkva kubermangus oli mitu *Zeib*-tüvelist kohanime, nagu *Зейбовка*, *Зейбово* ja *Зейбы* (PG: 185, 293, 294). Nad sarnanevad osaliselt Seipolo nimetüvega, kuid neil pole vene keeles vastet. Võiks oletada, et *Seipolova* on kunagiste Peipsi-taguste läänemeresoomlaste, nn tšuudide toponüüm. Seepärast võiks ettevaatlikult oletada, et käsitletav nimerühm tuleneb balti algkeelest laenatud kalanimetusest *seipi, vrd eesti *teib*, soome *seipi*. Kui asjalood on nõnda, siis tõestaks see Pihkvamaal *s*-lise vormi esinemisest erinevalt eesti ja liivi *t*-lisest kujust (vt EES: 521). Ehk *-lo* kujutab endast põlist, asulaid ja veekogusid tähistavat kohanime-liidet *-la* (vt EKNR: 293)? Kraasna nime teisend ei sisalda vene lähtenime *va*-osist, vrd ka *Kraiine*.

Sülätüvä: *Sülätüvä* ~ *Sülädüvä* ~ *Shülätüvä* (KM: 17; *Шутовово*); *Sülätüv* (AES 202: 10; Est I: 12), *Sulätüväh* <In> (Est V: 1936); *Sülädä*? (Est V: 1953); *Sülädä*? (*külä*) (EKI KK). Kohanimi sarnaneb struktuuri poolest Setomaa toponüümiga *Küllätüvä*. Viimast saab kõrvutada muistse läänemeresoome isikunimega *Kulleteyuo*; selle lähtesõna algvorm võiks olla *küllättävä 'kiidetud' või 'kiidetav' (Faster 2013: 206). Paraku pole seni Kraasna toponüümile sobivat läänemeresoome antroponüümset vastet õnnestunud leida. Petserimaalt on teada terve tosin *uva-* ~ *üvä-* lõpulisel kohanimel, millest enamiku saab ühendada vene liidet *-ovo* sisaldavate asulanimedega, vrd nt *Kasakuva* ja *Казаково*, *Tseretsüvä* ja *Жеребецово*, *Täätlova* ~ *Täätlüvä* ja *Дятлово* (SK: 39, 167, 174). Nimetatud komonüümid on vene keele baasil hõlpsasti etümologiseeritavad: neile vastavad apellatiivid *казак* 'kasakas', *жеребец* 'täkk' ja *дятел* 'rähn' jne. 1885. aasta asulate nimestikus on Pihkva maakonnas nimetatud metsavahi maja *Жулятовский*, tõenäoliselt sama on 1882. aastal mainitud puustus nimega *Жулятовка* (PG: 29; SPU: 98). Truusmanni (1897: 17) pakutud läti *žults* 'sapp' jt kõrvutamiseks ei sobi. Kraasna mugandusi arvestades saaks võrrelda nimeosa *Жулят-* *Sülätüvä*' ga. Varauusajast on teada 1677 *Жуля* ja 1668 *Василий Жулев* (SDL: 153, 549). Neid seostatakse, nagu ka tänapäeva perekonnanime *Жуликов*, verbiga *жулить* 'kelmustükke tegema; petma'

Joonis 5. Vaade Süllätüväle. Foto: Paulopriit Voolaine, 1960-ndad. (ERM Fk 1508: 96)

(SSR: 200). Toponüümi puhul jääks lahtiseks silbi *to* algupära. Venekeelne toponüüm *Шымово* kajastab samuti mitte eriti positiivset tegelast. See läh-
tub apellatiivist *уым* 'narr; naljamees; mitmesugused müütilised tegelased, nagu majavaim, veehaldjas, metsahaldjas, näkineiu', vrd 1677 *Илюшка Шымов*; usundilisel juhul täidaks nimi kaitsefunktsiooni (Truusmann 1897: 88; SDL: 848; SNL: 624). Tõenäoliselt on š-häälikut sisaldav *Shülätüvä* tekkinud kas Šutovo mõjul või on see jäänud sisihäälikuga nimekujust. Larüngaalklusiili esinemine Süllätüvä nimevariantis *Sülädä*⁹ võib seostuda lõpuosa lühenemisega, kuid Mõiza ja Seipolo (vt eespool) puhul jääb see arusaamatuks, kui mitte oletada alateadvuslikku hääldamist mitmusliku lõpuna vene keele eeskujul. (Vt joonis 5)

Kokkuvõtteks

Kirjutises käsitletakse ühtekokku 52 toponüümi (vt tabel). Neist üle poole moodustavad Kraasna murrakualade külade nimed (28). Teiste piirkondade nimesid on suhteliselt vähe, nt Pihkvamaa ja Eesti kohta vastavalt seitse

ja kuus. Kolmandik kohanimesid on lõunaestipäraseid, Kraasna keeleala külade hulgast aga ainult kümnendik.

Tabel. Kohanimede jagunemine objektide ja lähtekeelte järgi

Nime-objektid	Lõunaesti-päraseid	Vene-päraseid	Läti-päraseid	Saksa-päraseid	Tšuudi/Ebakindlad
Kraasna külad	5	19	1	–	3
Muu Pihkvamaa	6	6	–	1	–
Eesti	3	3	–	–	–
Muud	3	2	–	–	–
Kokku	17	30	1	1	3

Kraasna lõunaesti päritolu vähestel toponüümidel puuduvad vasted Setomaa nimevaras, kuid ühist on Võrumaa nimedega. Vene päritolu toponüümid on mugandumisel muutunud suupärasemaks: rõhk on langenud esisilbile; sõnaalgusest on kadunud vene konsonantühendid; helilised *g*, *b*, *d* ja *dz* hääldatakse helitute *k*, *p*, *t* ja *ts*-na ning sisihäälikud *č*, *š*, *ž* kujul *ts* ja *s*; nimed on ühe järgsilbi võrra lühenenud; sõna lõpu kirjpildis esineva *-o* vasteks on alati *-a*, sest „kohalikus vene keeles on rõhutu algupärane *o* muutunud *a*-ks või redutseeritud *a*-ks“ (Simm 1970: 174; Faster 2013: 214). Võib lisada, et toona märgiti asulanimed *a*-lõpulistena sageli ka kaartidel jm. Mõnel külal oli Kraasna murrakus venekeelsest täiesti erinev venepärane kohanimi. See seletub nimevahetusega aja jooksul. Enamik Kraasna venepäraseid külanimesid on tekkinud isikunimedest, kas ees- või hüüdnimedest, v.a *Kraine*, *Sel'nika* jt.

Lühendid

Ill – illatiiv, In – inessiiv, vn – vene.

Kirjandus

- Bæcklund, Astrid 1959.** Personal Names in Medieval Velikij Novgorod 1. Common Names. (= Acta Universitatis Stockholmiensis. Études de philologie slave 9.) Stockholm: Almqvist & Wiksell.
- Balodis, Uldis; Karl Pajusalu 2021.** Introductory survey of the South Estonian language islands. – Uurimusi lõunaeesti keelesaartest / Studies on the South Estonian Language Islands (Leivu, Lutsi, Kraasna). Eds. Uldis Balodis, Karl Pajusalu. (= Eesti ja soome-ugri keeleteaduse ajakiri = Journal of Estonian and Finno-Ugric Linguistics 12 (2).), 7–31.
- EDW** = Ferdinand Johann Wiedemann 1973. Estnisch-deutsches Wörterbuch. Vierter unveränderter Druck nach der von Jakob Hurt redigierten Auflage. Eesti-saksa sõnaraamat. Neljas, muutmata trükk teisest, Jakob Hurda redigeeritud väljaandest. Tallinn: Valgus.
- EES** = Iris Metsmägi, Meeli Sedrik, Sven-Erik Soosaar (koost ja toim) 2012. Eesti etümoloogiasõnaraamat. Peatoim Iris Metsmägi. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus. <https://arhiiv.eki.ee/dict/ety/>.
- EKNR** = Marja Kallasmaa, Evar Saar, Peeter Päll, Marje Joalaid, Arvis Kiristaja, Enn Ernits, Mariko FASTER, Fred Puss, Tiina Laansalu, Marit Alas, Valdek Pall, Marianne Blomqvist, Marge Kuslap, Anželika Šteingolde, Karl Pajusalu, Urmas Sutrop 2016. Eesti kohanimeraamat. Toim Peeter Päll, Marja Kallasmaa. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus. <https://arhiiv.eki.ee/dict/knr/>.
- EMS I₂** = Eesti murrete sõnaraamat I₂. *haju – harjandik*, 1995. Koost Anu Haak, Evi Juhkam, Mari Must, Mart Mäger, Helmi Neetar, Salme Nigol, Ellen Niit, Vilja Oja, Valdek Pall, Eevi Ross, Aili Univere, Helmi Viires. Tallinn: Eesti Keele Instituut.
- ESR III–IV** = Макс Фасмер 1987. Этимологический словарь русского языка 3–4. Издание 2-е, стереотипное. Перевод с немецкого и дополнения О. Н. Трубачева. Под редакцией и с предисловием Б. А. Ларина. Москва: Прогресс.
- FASTER, Mariko 2013.** Nulgast mäeni. Ülevaade Setomaa nimevarast. – Setomaa kohanimed. Koost Arvis Kiristaja. (= Seto Instituudi toimetised 1.) [Värska:] Seto Instituut, 201–215.
- GNR** = Е. М. Поспелов 2008. Географические названия России. Топонимический словарь. Москва: АСТ; Астрель.
- KG** = Круглый год. Русский земледельческий календарь, 1991. Составила А. Ф. Некрылова. Москва: Правда.
- KM** = Oskar Kallas 1903. Kraasna maarahvas. Äratrükk ajakirjast Suomi. Helsinki: Soome Kirjanduse Seltsi trükikoda.

- LDW III** = Kārlis Mühlenbachs 1927–1929. Lettisch-deutsches Wörterbuch 3. Redigiert, ergänzt und fortgesetzt von J. Endzelin. Riga: Lettischer Kulturfonds.
- LEV** = Konstantīns Karulis 2001. Latviešu etimoloģijas vārdnīca. [Rīga:] Avots.
- LKT** = Mari Mets, Anu Haak, Triin Iva, Grethe Juhkason, Mervi Kalmus, Miina Norvik, Karl Pajusalu, Pire Teras, Tuuli Tuisk, Lembit Vaba 2014. Lõunaesti keelesaarte tekstid. (= Eesti murded 9.) Tallinn: Eesti Keele Instituut, Tartu Ülikool.
- LVV I₂** = Jānis Endzelīns 1961. Latvijas PSR vietvārdi 12. Rīga: Latvijas PSR Zinātnu Akadēmijas izdevniecība.
- Melnikov 1984** = С. Е. Мельников 1984. О чем говорят географические названия. Историко-лингвистические и краеведческие заметки. Ленинград: Лениздат.
- Mäger, Mart 1967**. Eesti linnunimetused. Tallinn: Eesti NSV Teaduste Akadeemia Keele ja Kirjanduse Instituut.
- ODI** = С. Б. Веселовский 1974. Ономастикон. Древнерусские имена, прозвища и фамилии. Москва: Наука.
- OUP** = И. С. Иванов. Карта Опочецкого уезда Псковской губернии 1838 года. <http://www.etomesto.ru/karta5945/>.
- Pajusalu, Karl 2020**. Lõunaesti murded. – Karl Pajusalu, Tiit Hennoste, Ellen Niit, Peeter Päll, Jüri Viikberg. Eesti murded ja kohanimed. 3., kohendatud ja täiendatud trükk. Toim Tiit Hennoste. Tartu: Eesti Keele Sihtasutus, 173–202.
- PG** = Псковская губерния. Список населенных мест по сведениям 1872–77 годы, 1885. (= Списки населенных мест Российской Империи 34.) Санкт-Петербург: Центральный комитет Министерства Внутренних Дел.
- PL V₁₋₂** = Псковские летописи, 2003. (= Полное собрание русских летописей 5₁₋₂.) Москва: Языки русской культуры.
- PN** = Геометрическая карта Псковского наместничества. 1786. http://www.etomesto.ru/-map-pskov_namestnichestvo.
- POS XIX** = Псковский областной словарь с историческими данными 19, 2008. Редакторы Л. А. Ивашко, И. С. Лутовинова, М. А. Тарасова. Санкт-Петербург: Издательство Санкт-Петербургского университета.
- Päll, Peeter 2003**. Petseri- ja Pihkvamaa kohanimedest. – Õdagumeresoomõ hummogupiir. Läänemeresoome idapiir. Toim Karl Pajusalu, Jan Rahman. (= Võro Instituudi toimõndusõq 15.) Võro: Võro Instituut', 130–138.
- Reissar, Leo 1996**. Setumaa läbi sajandite. Petserimaa. Tallinn: Kupar.
- RF** = Б. О. Унбегаун 1989. Русские фамилии. Перевод с английского. Москва: Прогресс.
- RFP** = Ю. А. Федосюк 2006. Русские фамилии. Популярный этимологический словарь. Издание 6-е, стереотипное. Москва: Флинта.

- SDL** = Тупиков, Н. М. 1903. Словарь древнерусских личных собственных имен. Петербург.
- SK** = Arvis Kiristaja (koost) 2013. Setomaa kohanimed. (= Seto Instituudi toime-tised 1.) [Värskä:] Seto Instituut.
- Simm, Jaak 1970.** Märkmeid Setumaa endise Satseri valla külanimedest. – Emakeele Seltsi aastaraamat 16 (1970). Tallinn: Eesti Raamat, 173–177.
- Simm, Jaak 1978.** Kohanimesid J. Hurda „Setukeste lauludest“. – Emakeele Seltsi aastaraamat 23 (1977). Tallinn: Eesti Raamat, 65–69.
- SES** = Eva Saar, Paul Hagu, Inge Käsi, Maeve Leivo, Hanna Pook, Karl Pajusalu 2020. Seto eripäraste sõnade sõnaraamat. Toim Eva Saar, Jüri Viikberg. Tartu–Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.
- SLO** = Статистическо-географический словарь Опочецкого уезда Псковской губернии, 1895. Псков: Псковский губернский статистический комитет.
- SNG** = Э. М. Мурзаев 1984. Словарь народных географических терминов. Москва: Мысль.
- SNL** = И. А. Кюршунова 2010. Словарь некалендарных личных имен, прозвищ и фамильных прозваний северо-западной Руси в XV–XVII вв. Санкт-Петербург: Дмитрий Буланин.
- SPL** = Fritz Rienecker, Gerhard Maier 2011. Suur piiblileksikon. [Tõlge saksa keelest.] Logos.
- SPU** = И. И. Васильев 1882. Опыт статистическо-географического словаря Псковского уезда Псковской губернии. Псков: Псковский губернский статистический комитет.
- SRI** = Александра Баженова 2006. Славян родные имена. Словарь исторических родокоренных имен и прозваний славян и русов за два тысячелетия. Москва: Ладога-100.
- SRL** = Н. А. Петровский 2000. Словарь русских личных имен. Издание 6-е, стереотипное. Москва: Русские словари; Астрель.
- SRN II–XLIII** = Словарь русских народных говоров 2–43, 1983–2010. Главный редактор: Ф. П. Филин, [al 24. köitest:] Ф. П. Сороколетов. Москва; Ленинград, [al 27. köitest:] Санкт-Петербург: Наука.
- SSL** = А. В. Суперанская 2005. Современный словарь личных имён. Сравнение, происхождение, написание. Москва: Айрис-пресс.
- SSR** = И. М. Ганжина 2001. Словарь современных русских фамилий. Москва: АСТ. Астрель.
- Stoebke, Detlef-Eckhard 1964.** Die alten ostseefinnischen Personennamen im Rahmen eines urfinnischen Namensystems. Hamburg: Leibniz-Verlag.

ZČR = Ф. Ф. Шуберт. Трехверстная военная топографическая карта Западной части Российской империи. 1866–1867. <http://www.etomesto.ru/shubert-map/9-7/>.

Trubinski 2004 = В. И. Трубинский 2004. Русская диалектология. Говорит бабушка Марфа, а мы комментируем. Москва; Санкт-Петербург: Академия.

Truussmann 1897 = Ю. Ю. Труссман 1897. Этимология местных названий Псковского уезда. Ревель.

VES IV = Vene-eesti sõnaraamat 4., 1994. Toim Tiiu Erelt, Asta Õim. Tallinn: Valgus.

Weber, Tobias 2016. Kraasna. – The state of documentation and description of an extinct South Estonian dialect. Unpublished Bachelor thesis. Ludwig-Maximilians-Universität München.

Arhiiviallikad ja andmebaasid

AES 202 = Heikki Ojansuu 1938. Häälikuloolisi andmeid ja tekste Kraasna murdest. Eesti Keele Instituudi eesti murrete ja soome-ugri keelte arhiiv. <https://emsuka.eki.ee/>.

EKI KK = Eesti Keele Instituudi kohanimekartoteek. <https://arhiiv.eki.ee/kohanimed/>.

ERA I = KM. ERA. EFAM M4 Kallas I. Tartu: Eesti Kirjandusmuuseum, Eesti Rahvaluule Arhiiv.

ERA II = KM. ERA. EFAM M4 Kallas II. Tartu: Eesti Kirjandusmuuseum, Eesti Rahvaluule Arhiiv.

ERA III = KM. ERA. EFAM M4 Kallas III. Tartu: Eesti Kirjandusmuuseum, Eesti Rahvaluule Arhiiv.

ESMT224 = Kraasna murdetekste ja muid märkmeid. Kopeeritud H. Ojansuu 1911. või 1912. a. reisu ülestähendustest. Emakeele Seltsi murdetekstid. Eesti Keele Instituudi eesti murrete ja soome-ugri keelte arhiiv. <https://emsuka.eki.ee/>.

Est I = Estonica I. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Heikki Ojansuun arkisto.

Est V = Estonica V. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Heikki Ojansuun arkisto.

KM EKLA F 169 Varia M 193 = Paulopriit Voolaine. Kraasna eestlastest. Tartu: Eesti Kirjandusmuuseum, Eesti Kultuurilooline Arhiiv.

VD = Vietvärdu datubāze. Latvijas Ģeotelpiskās informācijas aģentūra. <https://vietvardi.lgia.gov.lv/>.

Enn Ernits: Kraasna place names

This article discusses place names recorded in the language island of Kraasna (Pskov Governorate, Opochna County). Special attention is paid to their origin, and a total of 52 toponyms are examined. More than half are names of villages in the Kraasna language area (28). There are relatively few names from other areas, e.g. seven from Pihkva County and six from Estonia. One third of the place names used in the Kraasna language are South Estonian, but only one tenth of the village names (e.g. *Hanikülä*). Of the toponyms, one is Latvian (*Rumuli*), one of German origin (*Prentsi*) and three are of Chud or uncertain origin (e.g. *Seipolo*). The remaining 30 toponyms are derived from Russian (e.g. *Hudjaga*).

The Kraasna toponyms of South Estonian origin have no equivalents in the Setomaa name inventory, but they do have similarities with names in Võrumaa. The pronunciation of Russian toponyms has become adapted in the following ways: stress shift to the first syllable; loss of consonant clusters at the beginning of words; devoicing of voiced consonants; replacement of various sibilants with *ts* and *s*; shortening of names by one unstressed syllable. Most of the Russian-style village names in Kraasna have their origin in personal names, either first names or surnames.

Enn Ernits: Kraasna kodusõnimist

Kirotusõn uuritas Kraasna keelesaarõ päält (Pihkva kubõrmang, Opotška maakund) üles tähendedüid kodusõnimmi. Ligembähe kaias näidõ periolõmist. Kaias 52 kodusõnimme. Naist üle poolõ ommaq Kraasna keeleala külli nimeq (28). Tõisi piirkundõ nimmi om küländ veidüq, nt Pihkvamaa ja Eesti kotsilõ vastavalt säidse ja kuus. Kolmandik kraasna keelen pruugituist kodusõnimist ommaq lõunõeestiperädseq, a Kraasna keeleala külänimist õnnõ kümnendik (nt *Hanikülä*). Sää om ka üts läti (*Rumuli*), üts šaksa (*Prentsi*) ja kolm tsuudi vai kimmähe tiidmäldä kost peri nimme (nt *Seipolo*). Ülejäänüq 30 kodusõnimme tulõvaq vinne keelest (nt *Hudjaga*).

Kraasna lõunõeestiperätsil kodusõnimil olõ-õi vastussit Setomaa nimevaran, a ütist om Võromaa nimmiga. Vinne kodusõnimeq ommaq muutunuq

suuperätsembäs: rõhk om lännüq edimädse silbi pääle; sõna algusõ peethelüütisüisi kado; helüliidsi helle helütüs muutuminõ; esiqsugutsidõ tsusihelle asõmal *ts* ja *s*; nimmi lühenemine üte peräsilbi võrra. Inämbüs Kraasna vinneperäliidsi külänimmi ommaq tegünüq inemisenimist, kas ede- vai lisanimist.